

LEERLINGBEGELEIDING IS DANSLES VOOR GEVORDERDEN

Lesgeven en begeleiden laat zich mooi vergelijken met dansen: meebewegen, volgen en leiden, genieten, plezier hebben en soms op elkaars tenen staan. De begeleider leidt, de leerling volgt. Als dat lukt, houden de partners het avonden, zelfs nachten vol. Zo niet, dan wordt het sleuren en trekken en hoopt iedereen dat de dans zo snel mogelijk is afgelopen.

door Jan Ruigrok

Wie voor de klas staat, heeft natuurlijk niet één, maar vele danspartners tegelijk. Het publiek bestaat uit de ouders van de leerlingen (en ook een beetje die van de begeleider zelf), schoolleiding en collega's. Jammer genoeg staan ze niet al te vaak te applaudisseren als het goed gaat, maar zijn ze wel bereid boe te roepen bij een misstap. En om de complexiteit van het ware vakmanschap aan te geven: niet iedere leerling heeft ervoor gekozen met zijn begeleider de dans aan te gaan. Ga dan maar eens gesmeerd aan de slag als dansleider.

Hoe blijf je lekker dansen

Meestal verloopt de dans soepel. Leraren genieten net zo van het lesgeven als leerlingen van het les krijgen. Een ideaalbeeld? We komen vaak dichterbij in de buurt dan we denken. Lastig wordt het wanneer de verschillen in en om de klas toenemen. Denk aan culturele verschillen, leer- en gedragscomplicaties, genderthema's, tikken die het leven aan leerlingen heeft uitgedeeld en ga zo maar door. Hoe blijf je in al die situaties lekker dansen? Je kunt alle verschillen diagnosticeren en op grond daarvan de leerling benaderen. Makkelijker en leuker wordt je werk er niet op: ADHD'ers pak je zo aan, faalangstige leerlingen behandelen je weer zo, Turkse leerlingen zijn weer anders dan Antilliaanse en ga zo maar door. Het danst niet lekker als je steeds op al die specifieke kenmerken

moet inspringen en je daar bewust van moet zijn. Alsof je met een dronken octopus danst.

Soepel blijven bij verschillen

Als de verschillen in een groep groter worden gaan veel leraren krampachtiger dansen; ze leveren aan kwaliteit en plezier in. Om ook dan kwalitatieve hoogstandjes af te leveren, moet je écht gevorderd zijn. Dan hebben we het over 'dans voor gevorderden'. Hieronder staat een zestal danspassen voor gevorderden. Geniet ervan en kijk welke bij jou passen. En welke je de komende tijd gaat oefenen.

Danspas 1: De versnellingsbak

De versnellingsbak heeft drie versnellingen, waarvan de tweede uit twee delen bestaat. Een double clutch heet dat in vaktermen

De eerste versnelling: het contact

De begeleider laat hierin zien dat hij geïnteresseerd is in de leerlingen. Ze worden uitgenodigd wat van zichzelf te laten zien en merken ook dat ze mogen zwijgen. Je mag hier zijn wie je bent! Voorbeelden zijn kringgesprekken, energizers of gewoon een schouderklopje. Met een nieuwe klas trek je hier soms één of meerdere lessen voor uit; op latere momenten kan het zich beperken tot een kort moment. Op enig moment voelt de

leerling dat hij gezien is en dat het met deze groep en deze leraar wel eens wat zou kunnen worden. Tijd voor de tweede versnelling.

De tweede versnelling: het contract

Een contract is in deze betekenis een afspraak waarin twee of meer personen uit vrije wil 'ja' zeggen. De tweede versnelling kun je verdelen in het relationeel en het inhoudelijk contract. In het relationeel contract spreken de betrokkenen af hoe ze met elkaar omgaan en wat ze van elkaar verwachten.

In het inhoudelijk contract kijken ze naar wat er geleerd en gedaan gaat worden. Voor een deel wordt dat natuurlijk bepaald door programma's en examen- en toetsingseisen, maar ook daarin kunnen leerlingen meedenken. Bijvoorbeeld over het tempo of de manier waarop geleerd wordt. Je gaat op zoek naar de leervraag van de leerling.

De derde versnelling: aan de slag

Wanneer de eerste en tweede versnelling zijn genomen, kan er gewerkt worden en zit je in de derde versnelling. We weten wat we willen bereiken en hebben afgesproken hoe we dat doen. Dat danst pas echt geweldig! Wanneer de dans stagneert, schakel je terug. Bijvoorbeeld door te zeggen: 'Hé, het gaat niet lekker. Jullie zijn niet tevreden en ik heb het ook niet naar mijn zin. Laten we eens kijken wat we

... is hier bijna iedere avond...
**Soms komen ze ARMEN
tekort, die onderwijsmensen...**

Vorige week
had hij zich verkleed
als GHANDI..

Moet je opletten...
straks gaat ie de PASO DOBLE
doen.. dansles voor Gevorderden

vraag me niets.
sta je armen om me heen.
praat niet met me.
houd me stevig vast.

HIK
HIK

L.Baars

hebben afgesproken met elkaar (in de eerste en tweede versnelling) en wat we moeten doen om weer goed verder te kunnen (in de derde).

Danspas 2:

De Gandhipas: vraag om leiderschap

Leiderschap kun je verwerven door in verschillende gradaties van vriendelijkheid te vertellen wat je van de leerlingen verwacht, wat ze moeten doen en laten. Een andere manier is dat je meegaat in de beweging van de leerlingen. Je vraagt hen in een zo vroeg mogelijk stadium: 'Wat moet ik doen om voor jullie een goede begeleider te zijn?' Wanneer je daar gehoor aan geeft, zijn ze natuurlijk veel meer bereid naar jou te luisteren wanneer jij hen iets vraagt. Het sluit aan bij een uitspraak van Gandhi: 'Dit zijn mijn mensen, ik moet hen volgen, ik ben hun leider'.

Danspas 3:

Vraag wat de leerlingen nodig hebben

Je kent het gedoe rond regels: ze zijn nodig, maar de les slibt dicht met allerlei geboden en verboden die niet werken, verzet oproepen en waar constant uitzonderingen op worden gezocht.

Een leukere manier is dat je leerlingen de vraag stelt: 'Wat heb jij nodig om (op deze opleiding, in dit jaar, in deze les) het beste uit jezelf te halen?' En dat je daar vervolgens met hen aan gaat werken. Bij vervelend gedrag kun je makkelijker terugschakelen en een gesprek aangaan: 'Jij hebt toen verteld dat je dit en dat gaat doen om het beste uit jezelf te halen. Hoe draagt wat je nu doet daaraan bij en wat kunnen we doen om weer te komen bij wat jij wilt?'

Danspas 4:

Preventieve en proactieve stappen

Vaak stellen begeleiders zich allerlei situaties voor die zich kunnen voor-

doen. Ze verdiepen zich in de meest uiteenlopende rampscenario's en bedenken allerlei regels en protocollen om die te beheersen. Boeiender is de vraag hoe je narigheid kunt voorkomen. Preventie, zul je denken, maar dat is niet wat we bedoelen. Preventie richt zich op zaken die in toekomst mogelijk fout kunnen lopen. Soms is dat nodig: als er brand komt, moet je de vluchtroutes klaar hebben. Alleen is het vervelende dat je je richt op dat wat fout kan lopen. Je werkt vanuit angst en dat danst niet lekker. Wie proactief werkt, gaat aan de start op zoek naar de positieve krachten die aanwezig zijn en mobiliseert die. Danspas 1, 2 en 3 zijn proactieve stappen en zitten in de eerste twee versnellingen van de versnellingsbak. Proactief omdat het zo lekker danst; preventief wanneer het moet.

Danspas 5:

Ga mee in de beweging van de leerlingen

Gevorderde dansers kunnen aansluiten bij de danspassen van de leerlingen. Energizers doen hier goed werk. Als je een drukke klas hebt, wil je dat ze rustig worden. Als je meegaat in hun beweging gebruik je een energievretende energizer waarin ze alle testosteron kwijt kunnen. Ze voelen zich erkend, zijn de overdaad aan energie kwijt en als je het echt goed doet zeggen ze daarna: 'goh kunnen we niet aan het werk, ik word hier doodmoe van'. De leerling vraagt de begeleider mee te gaan in zijn beweging, die in feite de door hem gewenste is.

Bij een klas die niet vooruit te branden is, gebruikt hij een energizer waarbij het gaat om stilstaan en niet in beweging komen. Ook hier voelen ze zich erkend en is de kans groot dat ze na een poosje vragen of 'we' nog wat gaan doen. Ook zonder energizers kun je meegaan in de beweging van de leerlingen. Doen leerlingen niets? Doe nog minder! Net zo lang tot ze je

vragen 'gebeurt hier nog wat?' Maakt de leerling een chaos van zijn werk en zijn leven? Maak de chaos nog groter. Net zo lang tot de leerling zegt dat het toch wel tijd is voor een beetje orde'.

Danspas 6:

Laat leerlingen hun fouten herstellen

Tegen wangedrag moet je iets doen. Je kunt straffen en soms moet dat. Maar straffen is de dans afbreken. De begeleider geeft zichzelf daarmee een dansbrevet van onvermogen. Gevorderden kennen de volgende paso doble:

Aan het begin van het schooljaar, in de eerste versnelling, vragen ze iedere leerling iets te noemen:

- Waar hij goed in is
- Wat hij leuk vindt om te doen en
- Wat anderen leuk vinden als hij het doet.

De antwoorden bewaren ze. Wanneer een leerling later iets verkeerd doet waarop ze moeten reageren, zeggen ze: 'Je hebt iets gedaan waar ik wat mee moet. Dat kan op twee manieren. Ik kan je straffen en als dat nodig is, dan gebeurt dat. Een andere manier is dat je je fout herstelt door invulling te geven aan de vraag die ik je eerder stelde. Kies maar.' De leerling heeft invloed, mag kiezen en als hij voor de tweede manier kiest, draagt dit bij aan zijn groei en terugkeer in de groep. De eerste manier in feite ook: hij kiest ervoor zijn invloed te gebruiken en stapt uit eigen beweging van de dansvloer.

Jan Ruigrok is trainer/coach.

www.rigardus.nl

www.herstelrechtinhetonderwijs.nl

Meer lezen

Het handboek *Strategisch coachen*,

Maarten Kouwenhoven

Leraar in Hart en Nieren,

Riet Fiddelaers-Jaspers en Jan Ruigrok

Provocatieve Leerlingbegeleiding,

Jan Ruigrok

Handboek herstelrecht in het onderwijs,

Jan Ruigrok en Hans Oostrik